

dr. Vonsik Gyula:

AZ ÉRTELMISÉG ÉS A KÖZMŰVELŐDÉS

Közismert dolog ma már, hogy a lakosság kulturáltsága, műveltségének növekedési üteme jelentős mértékben meghatározza a termelőerők fejlődését, a műszaki színvonal emelkedését, a termelés szervezettségének fokozását, a dolgozók társadalmi aktivitásának kibontakozását, az öngazgatás demokratikus alapjainak fejlődését, a mindennapi lét szocialista átalakítását, stb. Itt az elérendő célok nem egyszerűen csak mennyiségi növekedést jelentenek, hanem a hangsúly a szocialista jellegű van. Az épülő új társadalom jellegéből fakad, hogy a kultúra fejlődésének, a műveltség növelésének ezt a célt kell szolgálnia.

A szocialista kultúra létrejöttének specifikuma, hogy fejlődése a hivatásos szellemi munkások és a többi dolgozó kö- zös, összehangolt erőfeszítései nyomán megy végbe. A munka jellegének és a munkások, parasztek kulturális-műszaki színvonalának változása szolgáltatja az alapot ahhoz, hogy a dolgozók tevékenységében a szellemi és fizikai munka szerves egységet alkosson. A termelés mai színvonala és a tudományos-technikai fejlődés következtében a munkás és paraszti munkája egyfelől, a mérnök, a technikus és az agrónómus munkája másfelől fokozatosan azonos szintre kerül. Fontos szerepet játszik ebben a lakosság gyors kulturális színvonal-emelkedése. A párt arra tö-

rekszik, hogy minden munkás, minden paraszt a szó legtágabb értelmében művelt legyen, hogy teremtő képességeiket teljes mértékben latba vessék és tevékenyen kivegyék részüket társadalmunk szellemi életéből.

Az is közismert, hogy a szocializmus építésében történő előrehaladással egyenes arányban növekszik az értelmiség szerepe is. Ez a szerep a tudatosság, a tudományosság fokozott szükségletéből fakad, mivel a szocializmus építésében történt minden előrelépés egyben mindig újabb feladatot is jelent, amely feladat jellegét tekintve mind bonyolultabb és mind inkább megköveteli az egész társadalom és az egyén szellemi erőfeszítését. A szellemi igények növekedése, a szükségletek kielégítése feltételezi a társadalom műveltebb rétegeinek aktív cselekvő közreműködését.

Az MSZMP Központi Bizottságának közművelődésről szóló határozata ezen az alapon emeli ki, hogy a feladat teljesítéséhez erősíteni kell a művelődési tevékenység mozgalmi jellegét, benne mindenekelőtt az értelmiség ilyen irányú részvételét. A határozat kiemeli, hogy "A különböző szakterületeken dolgozó értelmiség kapjon több közművelődési megbízatást. Az értelmiség közművelődési tevékenységét fontos társadalmi munkának kell tekinteni, s ennek megfelelően elismerni és megbecsülni."

I.

A feladat megoldása során mindenekelőtt azt kell világossá tenni, mit értünk az értelmiségi feladaton és az értelmiség feladatán. Itt elméleti és gyakorlati kérdések egész sora kapcsolódik egymáshoz. Mindenekelőtt az értelmiségi megnevezésnek kell megteremteni a marxista tartalmát, a fogalmat össze kell kapcsolni a szocializmussal. Ki az értelmiségi? Aki szellemi munkát végez, akinek egyetemi vagy főiskolai végzettsége van, stb. vagy a fogalom másként is megközelíthető. Ugy érzem a fogalom ilyen megközelítése, a történelmi és társadalmi fejlődés mai szakaszán már nem helyes, mivel ezek a meghatározások egy munkamegosztásban elfoglalt helyet /szellemi dolgozó/ vagy másrészt a szakma kvalifikáltságát jelzik. Az értelmiségi funkció nem írható körül csupán a tartalom oldaláról. Ettől sokkal fontosabb a funkció tevékenység társadalmi értelme és értéke, ami viszont már nagyonis az adott társadalomhoz kötődő ideológiai és politikai meghatározottságot jelent.

Ha azt a kérdést tesszük fel, hogy mi az értelmiség valódi hivatása; keresni az élet értelmét, megfejteni a természet titkait, feltárni a társadalmi fejlődés törvényszerűségeit, stb. akkor erre a kérdésre azt kell válaszolni, hogy ez önmagában kevés. Az értelmiség feladata - társadalmisága - nemcsak a társadalmi munkamegosztás kapcsán határozható meg /szellemi munka, fizikai munka/, hanem aszerint is, hogy a társadalmi haladás folyamatában betölti-e progresszív szerepét.

Az értelmiség társadalmi szerepének megítélése alapvetően kétféleképpen történhet: az uralkodó osztály érdeke szempontjából és a társadalmi haladás törvényszerűsége alapján. A szocializmus körülményei között ez a kétféle megítélés nem áll ellentétben, sőt a kettő a szocializmus körülményei között tulajdonképpen csak egy. A munkásosztály érdeke egybeesik a haladás objektív törvényszerűségeivel. Ebből következik, hogy a szocializmus körülményei között az értelmiség nem áll az előtt a dilemma előtt, hogy melyiket válassza, mert ha a társadalmi haladást választja, ugyanazt választja, mintha a munkásosztály érdekének szolgálatát választaná. Ezért mondjuk azt, hogy a szocializmus mint társadalmi rendszer először teremti meg a történelem során annak feltételét, hogy az értelmiség szabadon, ellentmondásmentesen élhessen hivatásának.

A szocializmus nagy műveltségű, magasfoku tudatossággal rendelkező embereket igényel. Az értelmiség feladata ilyen aktív, tudatos résztvevőkké formálni a társadalom dolgozóit. Ez nem végezhető el csupán hivatali munkával. Ez tulmutat a szakmai tevékenységen, méreteit, jellegét tekintve kilép a közvetlen társadalmi munkamegosztás keretei közül.

Abból kell kiindulni, hogy valamennyi magasan kvalifikált dolgozónak jellemzője, hogy alapvetően szellemi munkát végeznek, hogy alapvetően szellemi értékeket alkotnak, hogy részesei a fizikai dolgozók nevelésének, hogy a kulturális ellátásnak, mint tevékenységnek a szférájában helyezkednek el, és hogy munkájuk végzéséhez tudományos ismeretekre van szükségük, stb. Ezek a

kritériumok a magasan kvalifikált munkások kritériumai, de ettől még nem értelmiségi valaki. Az értelmiségi funkciót ezeknek a kritériumoknak a jellegbeli meghatározottságából kell levezetni. Szocialista társadalmunkban különböző szakembercsoportok végzik a maguk saját specifikus feladatát. Van viszont néhány olyan jellegzetes társadalmi feladat, ami az összes magasan kvalifikált szakembernek lehet a sajátja. Ilyenek: aktív és önzetlen részvétel a társadalom szellemi életének fejlesztésében, a marxizmus-leninizmus alapján való gondolkodás kialakításában való tevékeny részvétel, a dolgozók szocializmus szellemiségében való nevelése, stb. vagyis az új típusú szocialista ember kialakításában való tudatos, aktív részvétel.

Az értelmiségi funkció betöltése nagymértékben függ a kezdeményező készségtől, aktivitástól, más szóval az alkotó munkához való viszonytól. Lehet valaki tanító, orvos, tudós, mérnök, stb. vagyis jellegében alkotó jellegű munkát végző, de ha azt csak mint iparos végzi, akkor nem értelmiségi. Az értelmiségi funkció ott kezdődik, ahol megszűnik az iparos módon végzett munka. Kezdeményező készség, aktivitás, belső tűz nélkülözhetetlen kritériuma az értelmiségi tevékenységnek.

Az az alkotó tevékenység, amely az értelmiség munkáját kell, hogy jellemezze széles lehetőségeket nyit az értelmiségi funkció gyakorlására. Természetesen az alkotás mint olyan nem a szellemi foglalkozásuak előjoga csak. A fizikai munkát végzők milliói - munkások, parasztok - is alkotnak és alkotnak, amikor gondolatukat, lelküket, lendületüket, lelkesedé-

süket két kezük munkájába fektetik bele. A munka - mondta Marx - formateremtő tűz. Ugyanakkor az alkotás folyamata mindig intellektuális tevékenységgel - találékonysággal, ötletek, elgondolások realizálásával - jár együtt. Ezért alkotói szempontból a szellemi foglalatosság, a képzettség és kulturáltság nagyobb lehetőséget kínál /habár e lehetőségeket szubjektive még realizálni kell a valóságban/.

A szellemi munka alkotó potenciáinak realizálásához a szocializmus nyújtja a legnagyobb teret, ami abban nyer kifejezést, hogy növekszik az értelmiség helye és jelentősége a dolgozókkal együtt végzett szocialista alkotás folyamatában, s egyben fokozódik a szellemi munkát végzők alkotó ereje is. A burzsoá szakemberekkel kapcsolatban írta Lenin: "Ezek az emberek hozzászórtak ahhoz, hogy magasabb műveltségi fokot igénylő munkát végezzenek, ezt a munkát mozdították elő a burzsoá rend keretei között, azaz óriási anyagi vívmányokkal gazdagították a burzsoáziát, a proletariátus számára pedig csak morzsákat juttattak belőlük. De mégiscsak előrevitték a kulturát, ez volt a hivatásuk." /Lenin: Összes művei 29. köt. 175.o./ Mennyivel nagyobb alkotó és hajtóerő mozgathatja az értelmiséget a szocializmusban, ahol a szellemi kulturát, az új értékeket nem egy szűk vezető rétegnek, hanem az egész népnek, az egész társadalomnak hozza létre és minden eszközzel segítheti annak birtokbavételét.

Lehet okosan szolgálni bármiféle szubjektív érdekeket, - bármilyen kvalifikáltat - és ugyanugy lehet szolgálni az objektív társadalmi törvényszerűségeket is. Az értelmiség krité-

riuma forradalmiságának feltétele, hogy mennyire fedezi fel a mában a holnapot, a progresszív változás törvényét, és mennyiben áll mellé tetteiben. Itt tehát nem iskoláról és nem is munkamegosztásban elfoglalt helyről van szó, hanem a haladáshoz való viszonyról. A történelmi múlt fényesen igazolja, hogy a társadalom szellemi elitje akkor tudta funkcióját betölteni, amikor a társadalmi haladás objektív törvényeit fejezte ki tetteiben.

Ebből következik, hogy az értelmiségivé válás feltételei körülírhatók. Ilyenek: az optimista világszemlélet, az ideológiai politikai elkötelezettség, az állandó önfejlesztő tevékenység, marxista világnézet nyílt propagálása, a kritikus szemlélet, a harcos átalakítani akaró magatartás, a kollektívizmussal való szoros kapcsolat, a munka tudományos megalapozottsága, stb. Ezek a jellemvonások nem kötődnek feltétlenül egyetemi vagy főiskolai végzettséghez, sőt még csak egyértelműen a szellemi munkához sem. Olyan kritériumok ezek, amelyek ha megvannak és funkcionálnak, akkor messze túlmutatnak a szűken vett szakmai tevékenységen.

A szocialista értelmiség jellemző tulajdonságai közé tartozik, hogy hű és odaadó híve annak a társadalomnak, amelynek képzettségét, társadalmi helyét, az alkotó munkára való lehetőségét köszönheti. Az értelmiséget éppen ezért a vállalkozószellem, alkotói bátorság, ötletgazdagság és lendületesség jellemzi. Ez az értelmiség merész a tudományos és műszaki tevékenység formáinak, módszereinek, eszközeinek tökéletesítésében,

önmagának és munkatársainak kritikus szemléletében, a tömegek műveltségének emelését kereső formákban és tevékenységekben. Lenin a szovjet hatalom első éveiben fogalmazta meg az ilyen szakember képét. Ebből következik, hogy alapvetően valamennyi magasan kvalifikált dolgozó értelmiségivé válhat, amennyiben munkáját, tevékenységét a munka lényegéből kiindulva azon követelmények szerint végzi, amiről az előbbieken már szóltam.

Ma pl. a falu orvosai, pedagógusai, agronómusai, a tanácsi hivatal vezetői, stb. nemcsak szakemberek, hanem helyzetük-nél fogva az adott lakóhely kulturális igényének meghatározói, igényformálói, szervezői is. Ez nem külön feladatként jelentkezik életükben és tevékenységükben, hanem a mindennapi tettükkel, magatartásukkal alakítják, formálják azt, akár akarják, akár nem. Kérdés csupán, hogy hogyan.

Végül is az értelmiség valóságos társadalmi szerepét a dolgozók szocialista nevelésében lehet alapvetően meghatározni, vagyis a funkció megjelölésénél abból kell kiindulni, amit Engels írt 1890-ben a Kommunista Kiáltvány bevezetőjében, miszerint Marx a szocializmus ügyének végső győzelmét, kizárólag a munkásosztály intellektuális felemelkedésétől várta. Az értelmiségi funkció ennek az intellektuális felemelkedésnek a biztosításában, ennek elérésében jelölhető csak meg. Ezért az értelmiség, amelynek szerepe és helye a szocialista társadalomban mérhetetlenül megnő, kell, hogy mindent annak érdekében tegyen, hogy segítse a munkásokat és parasztokat tulnyomórészt munkájuk és a szellemi tevékenység szerves egyesítésében, vagyis

munkájuk intellektualizálásában, valamint abban, hogy hétköznapjaikat, egész életüket intellektuális tartalommal, a szépek igényével töltsék meg.

II.

Ma nincs olyan ágazata a társadalmi haladásnak, ahol az értelmiségi funkciót nélkülözni lehetne. A munka és gondolat, a tudomány és termelés, a tudomány és közélet, művészet és életmód, ezek mind olyan jelenségei a szocialista valóságunknak, amelyek elválaszthatatlanok egymástól, de elválaszthatatlanok a világnézeti és ideológiai alapállástól is.

A szocializmusért felelősséget érző tudományos, oktatási, műszaki, egészségügyi, művészeti, stb. szakembereket nemcsak a közvetlen munkájuk problémái kell, hogy érdekeljék, hanem személyes ügyükké kell, hogy válják minden, ami a műveltségi szint emelésével együttjáró feladat. Ezek közül most talán az egyik legfontosabb a szocialista tudat kialakításának meggyorsítása. Az ehhez vezető ut elsősorban a tudományos ismereteken keresztül vezet. Részvétel a tudományok terjesztésében, a dolgozók tudásának a materialista világnézet szellemében való formálásában, olyan értelmiségi feladat, amit senki más elvégezni nem tud, viszont a társadalmi haladás objektív fejlődés-folyamata sürgetőleg követeli. A tudományos felvilágosításban, a tudásfejlesztésben való részvétel tehát olyan plusz a magasan kvalifikált dolgozók tevékenységében, aminek társadalmi hasznosságát nem lehet eléggé megbecsülni.

Az értelmiség igen fontos feladata jelenleg, hogy a tömegek öntevékeny művelődését irányítsa, nevelés útján elősegítse és támogassa, hogy munkájával hozzájáruljon az egyes személyiségek kitárulkozásához, kibontakozásához, s ösztönözze az ember alkotó önkifejezését. Ezen belül kiemelkedően nagy feladat, - amely a jelenlegi szakaszban értelmiség előtt áll - az ifjúság nevelésének megjavítása és eszmei edzettségének fokozása. Ifjúságunknak a kommunizmus eszményeit kell követni. Az ifjúság körében végzett nevelőmunkának viszont még komoly fogyatékoságai vannak. A jelenlegi fiatal nemzedék már nem járta ki a forradalmi harc és edzés olyan kemény iskoláját, amilyen az idősebb nemzedéknek jutott osztályrészül. Egyes fiatalok ki akarnak térni az élet forgataga elől, azt várják, hogy eltartsák őket, nagy követelményeket támasztanak az állammal szemben, s ugyanakkor megfélelkeznek a társadalom, a nép iránti kötelezettségeikről. A burzsoá ideológusok, ellenségeink éppen az ilyen meg nem edzett, bármely ideológiai fertőzésre fogékony emberekre figyelnek fel, s megpróbálják felhasználni őket saját érdekeik szolgálatában. Az ifjúság nevelésében fő probléma az, hogy a fiatalok ne csak elsajátítsák és magukba raktározzák a tudást, hanem szilárd meggyőződésre, marxista-leninista világnézetre tegyenek szert. Nem pusztán tanítani kell a felnövekvő nemzedéket, hanem erősíteni kell benne a változatos gyakorlati tevékenység magas eszmeiségű motívumait.

Az értelmiséggel szembeni követelmények között kiemelt helyen kell említeni a közéletiséget, a közéleti aktivitást. Attól még nem válik értelmiséggé senki, hogy szakmai feladatát magas

szinten végzi. Az értelmiségnek szakmai felkészültségénél, szellemi képességeinél és nem utolsósorban munkájának szellemi jellegénél fogva aktív szerepet kell vállalni az ideológiai harcban a szocialista tudat kialakításában. Ahol megelégszenek a szakmai követelményekkel, ott nem értik a szocializmus alapvető körülményét, a szocialista ember kinevelését.

A szocialista kultúra fejlesztését és a kommunista kultúra kialakítását tekintve az értelmiség és a széles dolgozó tömegek közös munkájának jelentősége óriási. Ez a munka elősegíti, hogy a munkások és a parasztok jártasságra tegyenek szert a hivatásszerűen üzött tudományos munkában és aktivabbá teszi a művészi öntevékenységben való részvételüket is. Szemléletes módon jut kifejezésre ebben az a folyamat, amely a személyiség sokoldalú fejlődése és a szellemi és fizikai dolgozók termelésen belüli és termelésen kívüli tevékenységének egybeolvadása felé mutat. Másrészt ennek a kapcsolatnak révén az értelmiség egyre jelentősebb része - ahogy a különböző közösségekben a munkásokkal kapcsolatba lép - kialakítja magában és magáévá teszi a munkásosztály haladó szociális tulajdonságait. Eredményként az élenjáró értelmiségieket magasfokú tudatosság, szervezethez, önzetlen ragaszkodás a szocialista építés ügyéhez, szilárdság, elviség, kitartás és optimizmus jellemzi.

A műveltség területén megoldandó feladatok közül tehát kiemelhető az öntevékenység kibontakoztatása is. Társadalmunk műveltebb dolgozói ehhez a meggyőző és felvilágosító munkán túl elsősorban azzal járulhatnak hozzá, ha maguk már ilyenek-

ké válnak és magatartásuk így a példa erejével hat. Ne kelljen kérni, könyörögni valami elvégzéséért és akik tesznek valamit, ne legyen igényük a méltatás, a mindenáron való nyilvános elismerés és főként ne az anyagi elismerés. A kezdeményezés, az öntevékenység legyen természetes velejárója a magasan kvalifikált szakembereknek. Ez is olyan, ami értelmiséggé emel.

A művelődés mai körülményei között külön ki kell emelni a kritikai magatartás, a felelősség szerepét. Hovatovább az az érzése az embernek, hogy senki sem meri kimondani, hogy "meztelen a király". Értelmetlenségek, arisztokratikus allűrök, szubjektív módon való kisajátítása a kultúra egyes területeinek azt igénylik, hogy velük szemben a társadalom műveltebb része emelje fel a szavát. Ettől lesz többek között a magasan kvalifikált szakember értelmiségi. Ezzel szemben mit látunk most. Egy-egy értelmetlen vers, logikátlan, a valóságtól elrugaszkodott "irodalmi alkotás", a kulturáltságtól idegen nyelvi durvaság, a valóságot félremagyarázó film, stb. esetén, amit nem tudnak és nem is akarnak elfogadni, hagyják magukat a hozzá nem értő, műveletlen, elmaradott, stb. jelzővel illetni. A népbutítás elleni fellépés kimondottan értelmiségi feladat, méghozzá olyan, ami elsősorban a munkások és parasztok védelmében jelentkezik. Most erre nagy szükség van.

Az értelmiségi funkciót csak kollektívák gyakorolhatják, az nem sajátítható ki személyek által. A szellemi felelősség, a szocialista szellemben való nevelés, a példaadás nem mehet végbe azok ellenében és nélkülük, akiknek azt csinálni kell.

Ennek a felelősségnek az ébrentartása már önmagában is értelmiségi tett.

Az elvégzendő feladatok közül még kiemelhető a társadalomért érzett felelősségre való nevelés, a társadalmi érdektiszteletbentartása, a kollektívizmus szellemének erősítése. Itt sem a meggyőzésen van a hangsúly, hanem a példamutatáson. Mindenekelőtt a kvalifikált szakembereknek kell egymást megtalálni, tudatosan tenni valamit az atomizálódás ellen. Tudni kell becsülni egymás munkáját, erőfeszítését. Tudni kell egymást úgy megítélni, amiben a külsődleges jegyek elvesztik értékalkotó szerepüket és marad csupán a munka. Ez a feltétele annak, hogy más dolgozó rétegekkel olyan bizalmon alapuló kapcsolat jöhessen létre, ami mind a tudásfejlesztésnek, mind a nevelésnek feltétele. Ha a szellemi dolgozók közössége nem sugároz ki magából erőt, következetességet, egyetértést, kollektív felelősséget, stb. akkor lehetnek bár egyéni erőfeszítések, a kívánt eredmény elmarad.

Mindezek és még sok más feladat együttesen kívánják most az értelmiségi funkció működését, az értelmiségre jellemző magatartást a társadalom minden tevékenységi szférájában. Az igény megfogalmazva, vagy megfogalmazatlanul, de jelen van a fejlődés folyamatában. Az nem lehet vitás, hogy eleget kell-e tenni az igényeknek, csupán az, hogy hogyan.

Az értelmiségi funkció betöltésének természetesen vannak buktatói is. Nem dajkáinak, hanem bölcs tanácsadóinak, okos segítőkinek, jó szervezőknek kell lenni a kezdeményezésre képes, az értelmes dolgok iránt fogékony, tenniakaró dolgozó tömegeknek. Ebből a felfogásból kiindulva kell bírálni azt a felfogást és magatartást, miszerint az értelmiség valamiféle társadalmi elitként kezelendő. Az értelmiség társadalmi elitként való felfogása idegen, a fizikai dolgozók széles tömegétől, de idegen az onnan származó egyetemet és főiskolát végzettek többségétől is.

A dolgozó tömegek műveltségének növelése éppen ezért nem alamizsna osztogatás - akiknek van, azok szánalomból adnak azoknak, akiknek nincs, - nem is emberi humanizmusból táplálkozó misszionáriusi küldetés és nem arisztokratikus vállveregetés, amit a "főntlévő" megengedhet magának. A társadalom műveltségi színvonalának emelése közös ügy, nem csupán a munkásosztályé. Itt nem szivességről van szó, hanem a társadalmi előrehaladásról, ami egyformán érdeke minden fizikai és szellemi dolgozónak. Ezeket a jellemvonásokat és feltételeket természetesen nem az isten biztosítja, nem az isten adományozza az egyes embereknek, hanem a közösség, a környezet igénye, nevelő hatása hozza felszínre. Ezért tenni kell valamit, nem lehet a spontaneitásra bízni. Az értelmiségi funkció jelenlétének természetesen sokféle feltétele van, de van egy mindent megelőző kritérium. A siker mindenekelőtt függ a benne résztvevők minden egyes képviselőjének magas marxista-leninista eszmei, elméleti színvona-

lától, politikai elkötelezettségétől, szakmai felkészültségének szintjétől. Abból az alapigazságból kell kiindulni, hogy a szocialista nevelés elméleti alapja a marxista-leninista tudomány. Ebből mint végkövetkeztetés levonható, hogy az értelmiségivé válás elsődleges feltétele a marxista tudományban való jártasság, a dialektikus materialista gondolkodás, a szocialista ideológiához való elkötelezettség. Ennek biztosítása feltétele a funkció működésének.

III.

Ahhoz, hogy az értelmiség betölthesse közművelődési szerepét, magának is fel kell készülni erre a munkára. Mindenekelőtt meg kell gyorsítania saját szellemi fejlődését. A feladat itt is kettős. Elsősorban a marxista képzettség emelése kívánatos, mivel ez a feltétele a helyes szocialista ideológiai értékrend kialakulásának és megszilárdulásának, a világnézeti nevelésnek, másrészt lépést kell tartani általában a kor, a társadalom szellemi fejlődésével. Ehhez idő és akarat kell. Ma még úgy látszik vonzóbb a sikerember, mint a művelt. Ma még általában a szerzésben kifejeződő sikernek alárendelt a tanulás, az állandó képzés. Ma a műveltség és a művelődés szempontjából alapvetően három részre osztható az értelmiség. Kialakult egy nem kis csoportja az értelmiségnek, akikre jellemző a hivatalnoki magatartás, a karriernek mint legfőbb célnak az elfogadása, ami párosul egy elmaradott műveltséggel és a művelődés elhanyagolásával. A nagy többség becsületos munká-

sa szakmájának, végzi a feladatot, mint a jó iparos, nem kezdeményez, nem vállal semmi pluszt, önmaga értékrendje szerint tesz vagy nem tesz valamit saját művelődése érdekében. Végül van a harmadik csoport azok, akik minőségi munkát végeznek, aktív közéleti emberek, akik elhivatottságot éreznek a társadalom felemelkedéséért, akik időt és fáradságot nem kimélve állandóan művelik magukat. Ma még ezek megbecsülése kicsi.

Most a művelődés kapcsán az értelmiség előtt álló feladatok közül kiemelhető néhány olyan, ami az egész művelődés és benne a TIT munkája szempontjából is fontos.

Mindenekelőtt nyomatékosan alá kell huzni, hogy a művelődés segítése nem lehet egyszerűen csak hivatali feladat. A művelődés mint olyan az egész társadalomra kiterjedő munka, amely differenciáltságot, szakértelmet követel. Ugyanakkor feltételezi a szakértelemmel rendelkező nagyszámu értelmiség társadalmi-mozgalmi aktivitását. Nagy erők önkéntes részvételével oldható csak meg. Ezen az elvi platformon szervezi a TIT is a helyi szervezeteit, döntött úgy, hogy ennek a feladatnak a végzésére már diákkorban felkészíti a leendő értelmiségieket.

Feltehető a kérdés: eddig is volt tudományos ismeretterjesztés, aki akart eddig is bekapcsolódott ebbe a nemes munkába, stb. és ehhez nem volt szükség előzetes felkészítésre. Miért kell most? A kérdés jogosságát nem lehet tagadni, de a kérdést kiváltó feladatot sem. Mi az oka a TIT kezdeményezésének?

Elsősorban az, hogy a tudományos ismeretek iránt növekvő igényt csak nagyszámu előadógárdával tudjuk kielégíteni. Évi 120-130 ezer előadás, 160-180 ezer tanfolyami óra és sok egyéb feladat keresi az előadókat. Naponta átlagosan több mint 800 előadót foglalkoztatunk. Ez már önmagában is nagy szám. Ha ehhez még hozzátesszük az igények differenciáltságát, akkor ez a feladat csak növekszik. Több emberhez kell az ő nyelvükön szólni, ez az első ok.

A második ok, amiért az egyetemi előkészítés mellett döntöttünk azzal függ össze, hogy a jelenlegi TIT tagságon belül nagyobb arányban szerepel az idősebb korosztály, azok akik fáradtságot nem kimélve végzik ezt a munkát már 15-20 éve. Hiányzik a TIT tagságból az a réteg, akik az elkövetkező években leveszik az idősebbek válláról a megnövekedett terheket.

Végül van egy harmadik ok, ami az előkészítő munkát indokolja. Nemcsak többet kell nyujtanunk a jövőben, hanem mást is. Tudomásul kell venni, hogy a munkásoknak vagy parasztnak nem tudományos problémáik vannak, őket valami nem úgy érdekli, mint a matematika, vagy az esztétika tudományának problémája, hanem a munkájukban, a közéletben, a családban, stb. szeretnének valamit jobban csinálni. Ezért a tudomány ismerete önmagában nem elég az ismeretterjesztéshez. Érteni kell ahhoz, hogyan lehet a tudomány nyelvén feltárt igazságot a gyakorlat oldaláról érdeklődők nyelvén átadni. A TIT VI. Küldött-

gyűlésének határozatában ez úgy szerepel, hogy legyen az ismeretterjesztési probléma is embercentrikus, ne a tudomány szükségleteiből, hanem az adott dolgozó réteg valóságos igényeiből induljon ki. Ennek a célnak a hogyanjára is szeretnénk megmutatni a leendő értelmiségieket.

x x x

Az értelmiség növekvő aktivitásának igénye nem szubjektív elképzelések szüleménye, nem is csupán valamiféle társadalmi lemaradás behozásának gondolatából táplálkozó igény, hanem magából a szocializmus céljából fakad. A szocializmus céljai között olyan feladatok szerepelnek, mint a kultúra és munka egységének helyreállítása, a fizikai és szellemi munka közötti lényeges különbség megszüntetése, a tudatosság társadalmi méretekben való tudományos alapokra való helyezése, stb. Mindez azt jelenti, hogy állandóan kell, hogy növekedjen és növekszik is a szellemi értékek társadalmi rangja. Ezzel együtt növekszik a szellemi értékek termelőié, megőrzőié, közreadóké is. A szocializmus léte és fejlődése kapcsolódik itt össze az értelmiség aktivitásával.

A közművelődés előtt álló aktuális és távlati feladatok sürgetik a magasan kvalifikált szakemberek értelmiségi jelenlétét. Ez a jelenlét biztosítása társadalmi-mozgalmi feladat. A szocializmus építése, a kulturális forradalom során már eddig is kialakult mind a városi, mind a falusi kvalifikált szakemberek sokezres gárdája, - tanítók, orvosok, jogászok, agro-

nómusok, kulturmunkások, mérnökök, stb. - megvan tehát az objektív lehetősége annak, hogy az adott lakóhely életében ez a szakember gárda betöltse az értelmiségi funkcióját, társadalmi-mozgalmi szerepét. Ennek azonban további két feltétele van. Egyik részről a társadalomnak ezt igényelni kell - most a közművelődésről szóló párthatározat nyomatékkal igényli - másrészt, hogy a magasan kvalifikált szakemberek akarják is betölteni ezt a funkciót. A válaszadás most a magasan kvalifikált szakemberek részéről kell, hogy elhangozzon, nem szóban, tettekben.